

MODLITWA ŚW. ANNY „O POTOMSTWO” W OBJAWIENIU MISTYCZNYM ŚW. BRYGIDY SZWEDZKIEJ

Święta Anna, czyli babcia Jezusa Chrystusa, była kobietą, która doświadczyła późnego macierzyństwa. Wraz z mężem, św. Joachimem, długo prosiła Boga o poczęcie dziecka. Wyczekana córka, której dali na imię Maria, przyszła na świat 8 września, kiedy Anna miała już skończone 45 lat i pierwsze siwe włosy na głowie. Taki przekaz niosą Tradycja oraz szczątkowe informacje znajdujące się w Protoewangelii Jakuba i Ewangelii Pseudo-Mateusza. I choć obecnie brak potomstwa nie jest napiętnowany społecznie tak, jak to miało miejsce dwa tysiące lat temu w kulturze żydowskiej, to nadal, pomimo rozwoju medycyny, wiele par małżeńskich pragnie potomstwa, którego z różnych przyczyn doczekać się nie może...

W tej perspektywie interesujące badawczo jest objawienie św. Brygidy Szwedzkiej (1303–1373)¹, która problemów z poczęciem potomstwa nie miała i była szczęśliwie matką ośmiorga dzieci. Przyczynkiem do kontemplowania przez szwedzką mistyczkę sytuacji, w jakiej znalazła się św. Anna, były relikwie babci Jezusa, które podarował Brygidzie zakrystian klasztoru Świętego Pawła za murami w Rzymie. Jako żona

¹ Brygida Szwedzka – patronka Europy. Pochodziła z królewskiej rodziny Folkungów. Urodziła się w 1303 r. na zamku w Finstad koło Uppsali. W 1316 r. została wydana za mąż za marszałka dworu Ulfa Gudmarssona, z którym doczekała się ośmiorga dzieci, w tym córki Katarzyny Szwedzkiej, również późniejszej świętej. W 1341 r., po śmierci syna Gudmara, małżonkowie razem udali się na pielgrzymkę do Santiago de Compostela, po powrocie z której Ulf wstąpił do zakonu cystersów w Alvastrze, gdzie Brygida, doczekawszy usamodzielnienia się dzieci, po śmierci męża w 1344 r. także znalazła schronienie i gdzie pod wpływem mistycznych wizji przepowiedziała wielkie klęski mające spaść na rodzinę królewską i samego króla Magnusa II. Po kolejnych objawieniach, dotyczących konieczności powstania nowej wspólnoty, w roku 1346 Brygida otrzymała od króla zamek Vadstena, w którym założyła klasztor dla zakonnic nazywanych powszechnie brygidkami, dla których reguła została zatwierdzona w 1370 r. W 1349 r. udała się ze swymi spowiednikami do Rzymu, nalegając na powrót najpierw papieża Klemensa IV, a później Urbana V z Awinionu, czego doczekała w roku 1367. Jednocześnie przez cały czas tam, gdzie to było możliwe, Brygida ściśle łączyła życie mistyczne z czynnym oddziaływaniem na swe otoczenie, opowiadając o swoich widzeniach i audycjach, które dotyczyły jednostek, grup lub chrześcijaństwa i reformy Kościoła. Do czasów współczesnych zachowały się trzy duże teksty i około 600 mniejszych, zebranych w *Revelationes caelestes* (*Objawienia niebieskie*). Dzieło to składa się z ośmiu ksiąg i *Extravagantes*. Problemy teologiczne porusza *Liber quaestionum* (*Księga pytań*), *Revelationes caelestes*, *Regula s. Salvatoris* oraz tekst liturgiczny *Sermo angelicus* (*Mowa anielska*). W przekładzie polskim dzieła św. Brygidy ukazały się pt. *Skarby niebieskich tajemnic, to jest Księga objawienia niebieskiego świętej matki Brygidy Szwedzkiej* [...] (Gdańsk 1658, wyd. 2 Zamość 1698). Jej wspomnienie liturgiczne przypada 23 lipca. Zob. M. Kowalczyk, *Święta Brygida Szwedzka i jej przesłania religijne w świetle objawień zawartych w Revelationes*, Verbinum, Górna Grupa 2015, s. 49–121; *Modlitewnik Matki Kościoła*, red. M. Kowalczyk, Flos Carmeli: Poznań 2012, s. 46–47.

i matka ośmiorga dzieci obecna święta patronka Europy z empatią potrafiła się wczuć w sytuację małżeństwa, które przez 20 lat nie doczekało się ani synów, ani córek, co uważane było za hańbę i karę Bożą. Nie wiadomo, czy mistyczka знаła treść apokryfów i pięknej modlitwy, którą św. Anna skierowała w rozpacz ku Bogu, oplakując w ogrodzie swoje życie. Brzmiała ona następująco: „Panie, Boże wszechmogący, który obdarzyłeś potomstwem wszystkie stworzenia, zwierzęta dzikie i domowe, gady, ryby, ptaki, i wszystko to cieszy się ze swego potomstwa, dlaczego mnie jedną odsunąłeś od daru Twojej łaskawości? Ty wiesz, Panie, że na początku małżeństwa złożyłam ślub, iż jeżeli dasz mi syna lub córkę, ofiaruję je Tobie w Twym świętym przybytku”².

Modlitwa św. Anny, którą przekazała nam św. Brygida, jest inna. Płyną z niej siła i pewność babci Jezusa jako kobiety spełnionej, świadomej, że swoim przykładem i orędownictwem może dać wsparcie potrzebującym, którzy doświadczyli trudności w małżeństwie. Święta Brygida pisze, że gdy zastanawiała się, gdzie położyć i jak uczcić otrzymane od zakrystiana relikwie, pokazała się jej Święta Anna, mówiąc: „Ja jestem Anna, Pani wszystkich mężatek, które były przed Zakonem. Ja też jestem Matka wszystkich mężatek, które są po Zakonie, bo Pan Bóg chciał się z rodzaju mego narodzić, przeto Córko czciz Pana Boga tym sposobem: *Błogosławiony ty bądź Jezu Synu Boży, i Synu Panięski, któryś z małżeństwa Świętej Anny, i Joachima, Matkę sobie obrał, przeto dla przyczyny Świętej Anny zmiłuj się nad wszystkimi, którzy są w małżeństwie, aby owoc rodzili Panu Bogu. Sprawuj też wszystkimi, którzy idą do małżeństwa, aby w nich był chwalony Pan Bóg*. Relikwie zaś moje które masz, będą miłującym na pociechę, azby onych Pan Bóg chciał zacniej uczcić w zmartwychwstaniu ostatecznym”³.

To, co uderza w słowach św. Anny z objawienia Brygidy, to konieczność chwaleń Pana Boga w małżeństwie przez oboje małżonków. Wskazuje to także na podkreślenie wspólnoty małżonków. Ich bycia razem w dobrym i w trudnościach. Słowa te wskazują również, że kwestia tak ważna dla małżonków, jak posiadanie potomstwa lub niemożność posiadania potomstwa, jest kwestią wspólną małżonków. Nie dotyczy tylko kobiety lub tylko mężczyzny. Oboje – Anna i Joachim – pragnęli dziecka. Oboje cierpieli – choć każde na swój sposób – nie mogąc się dziecka doczekać. To jednak, co ważne, to fakt, że oboje do swojego niespełnienia w tym obszarze rodzicielstwa zaprosili Boga. Z dotrzymania przez Boga obietnicy, która wypełniła się w narodzinach Marii, wypływa pewność św. Anny co do siły jej wstawiennictwa i orędownictwa wobec modlących się wskazanymi słowami modlitwy przekazanej przez św. Brygidę.

² Wtedy ukazał się anioł, który zapowiedział Annie narodzenie dziecka i powrót Joachima, który z rozpaczyny opuścił dom, małżonkę i udał się na pustynię. Tam rozbił swój namiot i pościł 40 dni i 40 nocy, oczekując, aby Bóg okazał mu łaskę. Na pustyni Joachim miał widzenie anioła, który pocieszył go, mówiąc: „Pan Bóg przyjął łaskawie twoją modlitwę i jałmużnę, otrzymasz córeczkę i nadasz jej na imię Maryja; ta córeczka będzie od dzieciństwa Bogu oddana i pełna Ducha Świętego”. Tak też się stało. Zob. *Św. Anna – babcia Pana Jezusa*, w: *Sanktuarium św. Anny na Górze św. Anny* [on-line], <https://www.swanna.pl/sanktuarium/sw-anna-babcia-pana-jezusa.html> (dostęp: 10.11.2020).

³ Brygida Szwedzka, *Revelationes Sanctae Birgittae*, Roma 1628, przeł. z łaciny przez zakonni-ka Braci mniejszych Ojców Bernardynów pt. *Skarby niebieskich tajemnic to jest Księgi Objawienia Niebieskiego Świętej Matki Brygidy Szwedzkiej*, Gdańsk 1658, wyd. 2: Zamość 1698, VI, 104 (dalej: *Objawienia*).

Przedstawiona przez szwedzką mistyczkę wizja św. Anny koreluje z jej innymi przekazami dotyczącymi wybranych świętych oraz rozumieniem świętości i zadań przez Boga im powierzanych. W swoich *Revelationes* św. Brygida wspominała o wizjach, w których widziała m.in. św. Wawrzyńca⁴, Jana Ewangelistę⁵, św. Agnieszkę⁶, św. Marię z Magdali⁷, św. Mateusza⁸, św. Hieronima⁹, św. Mikołaja¹⁰, św. Annę¹¹, św. Stefana¹² czy św. Pawła i Piotra¹³.

Świętych darzyła mistyczka estymą, jakiej względem nich oczekiwał od Brygidy jej duchowy Przewodnik. „Czcij Świętych Jego – słyszała – którzy przed Nim stoją, albowiem są jak gwiazdy niezliczone, których światło i blask nie mogą być do żadnej doczesnej jasności porównane. Tak jak światłość tego świata różni się od ciemności, to jeszcze więcej światłość Świętych różni się od światłości tego świata. Zaprawdę powiadam ci, że gdyby Święci byli widzialni w ich jasności, w jakowej naprawdę są, żadne oko ludzkie nie mogłoby podnieść wzroku na nich ani nie zniosłoby tej jasności, ale straciło widzenie i życie”¹⁴.

W księdze zawierającej objawienia św. Brygidy wyróżnione zostały trzy cechy niezbędne człowiekowi do osiągnięcia świętości¹⁵. Według mistyczki są to pragnienie Boga, roztropność i pokora¹⁶. Każdą z tych cech odnaleźć można w postawie życiowej

⁴ *Objawienia*, I, 23;

⁵ *Objawienia*, IV, 1.23; VI, 89.

⁶ *Objawienia*, IV, 14.17.124.

⁷ *Objawienia*, IV, 109.

⁸ *Objawienia*, IV, 129.

⁹ *Objawienia*, VI, 60.

¹⁰ *Objawienia*, VI, 103.

¹¹ *Objawienia*, VI, 104.

¹² *Objawienia*, VI, 108.

¹³ *Objawienia*, IV, 5–6; VI, 93.

¹⁴ *Objawienia*, I, 20.

¹⁵ W trosce o właściwe rozeznawanie duchów scharakteryzowała św. Brygida wyróżniki, które świadczą także o braku świętości. W Księdze Drugiej napisano bowiem: „Tęgo zaś człowieka, którego ludzie ziemscy uważają za świętego, trzy rzeczy dowodzą, że nie jest Święty. Po pierwsze, że przed śmiercią nie naśladował żywota Świętych. Po wtóre, że nie miał radosnej chęci Męczeństwa i cierpienia dla Boga. Po trzecie, że nie miał miłości gorącej ku Bogu, takiej jak Święci. Trzy są rzeczy, dla których zdaje się pospółstwu, że ktoś jest Święty. Pierwsze jest kłamstwo, fałsz, i chęć przypodobania. Druga naiwna łatwowierność. Trzecia też chciwość i oziębłość Prałatów i Egzaminatorów. Kto zaś jest w piekle, albo w Czyśćcu – ten czy ów? Jeszcze się tego tobie nie godzi wiedzieć, ale gdy czas przyjdzie mówienia”. Zob. *Objawienia*, II, 30.

¹⁶ Jak napisano w *Revelationes*: „Pierwsze jest pożądanie boskie, które ma być ośrodkiem działania jak serce, żeby dusza nie więcej nie pragnęła, niż Boga swego: w przeciwnym razie każde złe uczucie z niego wychodzące duszę oszpeca. Drugi jest żołądek, to jest uważne rozrządzenie czasów, i spraw. Jak bowiem wszelki pokarm niszczy, i trawi się w żołądku, tak wszelki czas, myśl, i uczynek wedle Boskiego postanowienia, potrzeba aby był rozsądzony porządnie, i pożytecznie, i mądrze. Trzecią komórką są wnętrzości, to jest Boska skrucha, przez którą oczyszczają się nieczyste rzeczy, i pokarm Boskiej mądrości lepiej smakuje. [...] A przeto jak człowiek bez głowy jest nieżywy, tak bez miłości do Boga, nieżywa jest dusza, której żywotem jest Bóg. Ręce zaś duszy oznaczają wiarę. Jak bowiem w rękach wiele jest palców, tak też w wierze wiele jest przykazań, jednak jest jedna wiara, i tak przez wiarę wszelka Boska wola wypełnia się, i każdy dobry uczynek ma ona wspomagać. Jak bowiem rękami działamy na zewnątrz, tak przez wiarę Duch Święty działa

św. Anny. Dlatego nie może dziwić, że wśród kontemplowanych przez św. Brygidę postaci pojawiła się również babcia Jezusa Chrystusa. Także za jej przyczyną mistyczka pragnie nieść wsparcie potrzebującym. Według św. Brygidy istnieje bowiem możliwość, aby ludzie święci ofiarowywali swoje umartwienia w intencji potrzebujących pomocy. Umartwienia swoje przyjaciele Boga ofiarować mogą z intencją wybawienia dusz grzesznych, będących w potrzebie¹⁷, toteż mistyczka prosiła ich o poradę lub wstawiennictwo w konkretnych sytuacjach życiowych. Co warto podkreślić, wizje św. Brygidy wskazują na jedność całej wspólnoty Kościoła Powszechnego, gdzie wszyscy tworzą jedno Mistyczne Ciało Chrystusa, w którym wszystkie członki trwają ze sobą we wzajemnej łączności. Jest to zgodne z soborowym nauczaniem Kościoła¹⁸, według którego świętych obcowanie oznacza wzajemną duchową łączność między świętymi w niebie, cierpiącymi w czyśćcu i wierzącymi na ziemi. Łączność ta przejawia się według nauczania Kościoła w kulcie świętych, modlitwie za zmarłych oraz w modlitwie o wstawiennictwo tych, którzy już przeżywają stan nieba lub czyśćca. Wyrazem łączności Kościoła na ziemi z Kościołem w niebie i w czyśćcu we wspólnym uwielbieniu Boga jest liturgia eucharystyczna¹⁹. Toteż współcześnie wierni Kościoła katolickiego czczą świętych w niebie nie tylko jako godne naśladowania wzory wiary, ale też wzywając ich wstawiennictwa w trudnych życiowych sytuacjach²⁰. Do sytuacji takich zaliczyć z pewnością można trudność zajścia w ciążę, tak obecnie częstą wśród polskich małżeństw.

Pragnienie Boga, roztropność i pokora to cechy, które św. Brygida Szwedzka celebrowała podczas kontemplowania życia świętych kobiet i mężczyzn. Cechy te

wewnątrz, sama bowiem wiara, jest podstawą wszystkich cnót, bo gdzie wiary nie ma, tam niszczeje miłość, i uczynek dobry. Nogi zaś duszy to nadzieja. Albowiem dusza idzie do Boga; jak bowiem ciało idzie na nogach, tak dusza krokami pragnienia Boskiego, i nadzieja przybliża się do Boga. Skóra zaś, która pokrywa wszystkie członki, oznacza Boską pociechę, która duszę od strapien pociesza.. A chociaż diabłu dopuszcza się w tym czasie kłopotać pamięć, ręce, i nogi, wszakże Bóg broni zawsze duszę jak dobry żołnierz, i cieszy ją, jak Ojciec łaskawy, i jak lekarz leczy, żeby nie umarła”. Zob. *Objawienia*, IV, 115.

¹⁷ Por. *Objawienia*, VI, 47.

¹⁸ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* mówi: „Ponieważ mieszkańcy nieba, będąc głębiej zjednoczeni z Chrystusem, jeszcze mocniej utwierdzają cały Kościół w świętości [...] nieustannie wstawiają się za nas u Ojca, ofiarując Mu zasługi, które przez jedyne Pośrednika między Bogiem i ludźmi, Jezusa Chrystusa, zdobyli na ziemi [...]. Ich przeto troska braterska wspomaga wydatnie słabość naszą”. Tym samym, nawiązując do jedności Kościoła, nauczanie soborowe zaznaczyło skuteczność wstawiennictwa świętych w wyjednywaniu dla pielgrzymujących na ziemi potrzebnych łask. Jak bowiem napisano: „Nie tylko jednak ze względu na sam ich (Świętych) przykład czcimy pamięć mieszkańców nieba, ale bardziej jeszcze dlatego, żeby umacniała się jedność całego Kościoła w Duchu przez praktykowanie braterskiej miłości. Bo jak wzajemna łączność chrześcijańska między pielgrzymami prowadzi nas bliżej Chrystusa, tak obcowanie ze świętymi łączy nas z Chrystusem, z którego, niby ze Źródła i Głowy, wypływa wszelka łaska i życie Ludu Bożego”. Zob. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 1968, nr 49–50.

¹⁹ W sposób podobny współdziałanie trzech stanów w Kościele określa wspomniana już wyżej Konstytucja *Lumen gentium*, w której czytamy: „Wszyscy bowiem, którzy należą do Chrystusa, mając Jego Ducha, zrastają się w jeden Kościół i zespalają się wzajemnie ze sobą w Chrystusie”. Zob. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 49.

²⁰ M. Kowalczyk, *Uroczystość Wszystkich Świętych w nauczaniu Kościoła i polskich tradycjach ludowych*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” XXVIII/1(2009), s. 117–118.

odnalazła także u św. Anny, podkreślając dodatkowo jej cierpliwość wobec woli Boga, którego wraz z małżonkiem Joachimem wytrwale chwalili, nie ustając w budowaniu tej wyjątkowej wspólnoty małżeńskich celów – razem. Wyrazem oddania Bogu swojego losu i swoich pragnień jest zarówno modlitwa św. Anny proszącej o poczęcie dziecka, jak i modlitwa zapisana przez św. Brygidę, w której babcia Jezusa Chrystusa bierze w opiekę małżeństwa potrzebujące wsparcia w realizacji swojego powołania.

BIBLIOGRAFIA

- Brygida Szwedzka, *Revelationes Sanctae Birgittae*, Roma 1628, przeł. z łaciny przez zakonnik Braci mniejszych Ojców Bernardynów pt. *Skarby niebieskich tajemnic to jest Księgi Objawienia Niebieskiego Świętej Matki Brygidy Szwedzkiej*, Gdańsk 1658, wyd. 2: Zamość 1698.
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium” (KK)* w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 1968.
- Kowalczyk M., *Święta Brygida Szwedzka i jej przesłania religijne w świetle objawień zawartych w Revelationes*, Verbinum: Górna Grupa 2015.
- Kowalczyk M., *Uroczystość Wszystkich Świętych w nauczaniu Kościoła i polskich tradycjach ludowych*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” XXVIII/1(2009), s. 93–118.
- Modlitewnik Matki Kościoła*, red. M. Kowalczyk, Flos Carmeli: Poznań 2012.
- Św. Anna – babcia Pana Jezusa*, w: *Sanktuarium św. Anny na Górze św. Anny* [on-line], <https://www.swanna.pl/sanktuarium/sw-anna-babcia-pana-jezusa.html> (dostęp: 10.11.2020).

dr hab. Marta Kowalczyk
Polskie Towarzystwo Teologiczne Oddział Elbląg
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7373-2227>